

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів педагогічної діяльності І. Котляревського й потребує цілісного, системного розгляду та аналізу його педагогічної спадщини.

Список використаної літератури

1. *Бойко А. М.* Виховання людини: нове і вічне / А. М. Бойко. – Полтава : Техсервіс, 2006. – 568 с.
2. *Котляревський І. П.* Вибране / І. П. Котляревський. – Х. : Прапор, 1980. – 280 с.
3. *Котляревський І. П.* Твори / І. П. Котляревський. – К. : Держ. вид-во художн. літ., 1960. – 320 с.
4. Педагогіка : Інтегрований курс теорії та історії : Навч.-метод. посібн. для закл. вищ. пед. освіти III-IV рівнів акредит. : У 2 ч. / Полтавський держ. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка [А. М. Бойко (ред.)]. – К. : ВІПОЛ, 2002. – Ч. 2. – 2004. – 498 с.
5. *Пльонкіна В. Ф.* Проблема прекрасного у творчості І. П. Котляревського / В. Ф. Пльонкіна // Проблеми філософії : міжвід. наук. зб. – Вип. 21. – К. : Вид-во Київського ун-ту, 1971. – С. 122–129.
6. *Погребенник Ф.* Котляревський у зарубіжному літературознавстві / Ф. Погребенник // Радянське літературознавство. – 1969. – № 8. – С. 73–81.
7. *Українська педагогіка в персоналіях [Текст] : у 2 кн. : Навч. посібн. для вищ. навч. закл. / [О. В. Сухомлинська, Н. П. Дічек, Т. О. Самоплавська; ред. О. В. Сухомлинська]. – К. : Либідь, 2005. – Кн. 1 : X-XIX століття. – 2005. – 624 с.*

Тетяна Борисова

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ НАСТУПНОСТІ ПРИ ФОРМУВАННІ ТЕХНІЧНИХ ПОНЬЯТЬ У МАЙБУТНІХ ЗАКРІЙНИКІВ: ДОСВІД ОСВІТЯН ПОЛТАВСЬКОГО РЕГІОНУ

У сучасних умовах розвитку освітньої галузі особливе місце відводиться професійній освіті як важливій ланці між виробництвом та вищою освітою. Адже інженер, що не має знань та відповідних умінь виконання окремих технологічних операцій, тобто робітничих навиків, важко орієнтується у реаліях сучасних виробничих технологій. Тому професійна освіта потребує постійного оновлення та має перспективи розвитку.

На сьогодні важливою проблемою для професійної освіти є підвищення якості знань учнів, що вступають до професійно-технічних навчальних закладів. Відомо, що випускники загальноосвітніх шкіл з вищим рейтингом за результатами навчання у школі вступають до вищих навчальних закладів, а контингент абітурієнтів професійно-технічних навчальних закладів має, переважно, низький або середній рівень успішності. Окремі учні навіть не мають достатнього уявлення про майбутню спеціальність, а тим більше, про техніку і технології, з якими майбутній робітник буде мати справи у виробничих умовах.

Володіння необхідними технічними поняттями прискорює процес якісного оволодіння професійними знаннями та вміннями. Успіх у формуванні технічних понять значною мірою залежить від того, як був сформований понятійний апарат у школі. З досвіду професійно-технічних навчальних закладів Полтавської області відомо, що переважна кількість учнів, які закінчили 9 класів загальноосвітньої школи, погано оперують технічними поняттями, або зовсім з ними не знайомі.

Ми ставимо за мету структурувати комплекс технічних понять за принципом наступності при підготовці майбутніх закрійників у професійно-технічних навчальних закладах.

Більшість технічних понять формуються на уроках фізики, хімії, алгебри та геометрії, а також трудового навчання. Сучасною програмою освітньої галузі "Технології" передбачено формування в учнів широкого кола технічних понять, пов'язаних як з графічною грамотністю, так і з елементами сучасної техніки та виробничо-інформа-

ційних технологій. Практика викладання доводить: наскільки у студента сформовані поняття в школі, настільки він розуміє зміст лекційного матеріалу. Вищою формою мислення і пізнання, як доводить Ю. К. Бабанський є поняття – “сердце всех наших знаний, всех наших наук” [1, с. 101].

Для учнів професійно-технічних навчальних закладів, як і для студентів, які ще в школі засвоїли відповідні поняття, зміст лекційного курсу стає більш зрозумілим, а повнота опанування навчального матеріалу залежить лише від його уважності і здібностей. Доказом цього слугує викладання у вищій школі математики, фізики, хімії [2, с. 56].

Зовсім інша ситуація виникає при вивченні технічних дисциплін: кількість нових понять зростає пропорційно кількості дисциплін, а час для їх засвоєння дуже обмежений. Тому в професійно-технічних навчальних закладах формування технічних понять повинно здійснюватися в процесі засвоєння теоретичного матеріалу і знань, отриманих в спеціалізованих лабораторіях та виробничих майстернях під час проведення лабораторних і практичних занять. Так, наприклад, без лабораторії, облаштованої для проведення волого-теплових робіт швейних виробів, учням важко, а навіть, і неможливо, засвоїти такі поняття, як декатирування, відпарювання, режими пресування, обладнання для пресування та відпарювання, технологія волого-теплових робіт.

Важливим аспектом якісного формування технічних понять в учнів є одержання принципу наступності в навчальному процесі. Як один із принципів дидактики, наступність вимагає формування знань, умінь і навичок в певній послідовності, з урахуванням того, що кожен елемент навчального матеріалу логічно пов'язаний з іншим, наступний опирається на попередній і готує основу для засвоєння нового. Крім цього, принцип наступності потребує дотримання певного логічного зв'язку між вивченням теорії і практичним завданням, між формами навчання і формами контролю за навчальною діяльністю [3, с. 229].

Проблеми наступності мають кілька наукових аспектів: психологічний (пов'язаний з вивченням природного логічного зв'язку в розвитку дітей, визначенням специфіки переходу від однієї провідної діяльності до іншої; видокремленням закономірностей психічного розвитку учнів на перехідному етапі); педагогічний (спрямований на з'ясування специфіки прояву феномена наступності у різних педагогічних категоріях); методичний (стосується визначення послідовних логічних зв'язків у меті, завданнях, змісті, методах, організаційних формах і засобах навчально-виховного процесу) [6, с. 24].

Принцип наступності можна характеризувати як послідовність та зв'язок ступенів розвитку знань, умінь та навичок, як збереження знань, одержаних на початкових етапах навчання та використання їх на більш високих ступенях при оволодінні новими знаннями. Старі й нові знання об'єднуються, утворюючи цілісну систему.

Освітня галузь “Технології” являє собою систему технічних понять про цілеспрямоване перетворення матеріалів, енергії та інформації. Зазначена система технічних понять безпосередньо обслуговує предметно-практичну діяльність людей. Опис предметно-практичної діяльності людей може бути різним. Тому технічні знання, відповідно, можуть бути різної форми, що розкриває той чи інший аспект предметної практики або дає опис практики на певному рівні. Різні форми технічних знань вимагають і різного підходу до їх вивчення, відповідних методів і засобів навчання.

Технічні поняття поділяються на практичні, технологічні, конструктивно-технічні та матеріалознавчі знання. На прикладі аналізу навчального плану підготовки закрійників 4, 5, 6, 7 розрядів спробуємо виділити комплекс технічних понять різного виду [4].

Практичні знання – це перша найпростіша форма технічних знань, у якій головна увага приділяється діям людини в процесі виробництва продукту. Ця форма технічних знань характерна для таких умов виробництва, коли застосовуються універсальні знаряддя праці. Практичні знання використовуються і для опису сучасної предметно-практичної діяльності людей у тих випадках, коли потрібно розкрити суто практичну сторону цієї діяльності. Практичні знання – це знання прийомів практичної роботи [5, с. 98]. Наприклад, у технології ручного крою текстильних матеріалів вони виража-

ються в тому, як тримати робочий інструмент, як виконувати трудові рухи, які повинні бути зусилля в цих рухах і т. д. У технології автоматизованого крою деталей швейних виробів – це знання практичних дій з налагодження, настроювання, управління розкрійними пристроями або розкрійними машинами.

Технологічні поняття розкривають сутність різних актів перетворення предмета праці в продукт, виражених у вигляді технологічних операцій [5, с. 99]. Тут основна увага приділяється взаємодії робочого інструменту і предмета праці. Виділення технологічних операцій, необхідних для виробництва продукту праці, дозволяє розкрити весь технологічний процес як об'єктивну основу, на якій організується виробнича діяльність. Не дивлячись на те, що при навчанні закрійників велика частина навчального часу відводиться на виробниче навчання та виробничу практику учнів, відповідно на оволодіння практичними знаннями і формування практичних умінь, у той же час освоєння технологічних понять на теоретичних заняттях створює основу для організації практичних робіт. Технологічні поняття є тим системоутворюючим елементом, навколо якого об'єднуються всі необхідні для здійснення виробничого процесу технічні знання.

В основі виробничих технологій лежить технологічний процес. Він являє собою послідовні акти перетворення предмета праці у продукт. Ці акти перетворення текстильних матеріалів у швейні вироби зазвичай виражаються в технологічних операціях. Суть технологічних операцій полягає у взаємодії робітника за допомогою технологічного інструмента з матеріалом, що обробляється. Тут важливо володіти технологічними поняттями та технологічними навичками, які забезпечують необхідний комплекс кваліфікаційних навиків закрійника відповідного розряду.

В основі кожної технологічної операції лежить комплекс фізико-механічних або природних процесів. При розрізанні текстильного матеріалу ріжучим інструментом (ножицями чи ріжучим лезом розкрійної машини) відбувається зсув шарів матеріалу, текстильні волокна різного походження чинять опір ріжучому інструменту. Ці процеси є фізико-механічними явищами, що обумовлені впливом інструмента на матеріал, тобто технічними засобами, і тому набувають характер технічного явища, що відображається вже у формі технологічного знання.

При виконанні технологічних операцій використовують різні інструменти, застосування, прилади, машини та інше технологічне обладнання. Розгляд цих технічних засобів праці переходить уже в форму конструктивно-технічних понять.

Конструктивно-технічні поняття – це знання про конструктивно-технічні елементи виробничих засобів [5, с. 102]. Так закрійники вивчають різні системи конструювання швейних виробів та можливості їх використання у процесі індивідуального та масового пошиття одягу. При цьому формуються поняття про конструктивно-технічні можливості розкрійних машин та автоматичних систем крою деталей швейних виробів.

Матеріалознавчі поняття – це знання про властивості матеріалів, які використовуються для виготовлення об'єктів праці і найрізноманітніших матеріальних цінностей [5, с. 103]. Розглядаючи матеріалознавчі поняття як форму технічних знань, потрібно мати на увазі таку особливість. В основі матеріалів лежать речовини різної природи. При перетворенні речовини в матеріал йому надають необхідні властивості і якості. Наприклад, текстильні матеріали отримують з бавовни, льону, шерсті і т. п. Речовина досліджується фізикою, хімією, іншими природничими науками. Але коли ця речовина перетворюється у матеріал, то вивчення матеріалу переходить уже в область технічних наук, приймає форму матеріалознавчих понять.

Матеріалознавчі поняття вивчаються в технології у зв'язку з технологічними і конструктивно-технічними знаннями. Перш за все, властивості текстильного матеріалу й матеріалу робочого інструмента впливають на характер взаємодії між інструментом і оброблюваним матеріалом, на вибір технологічних операцій і способів здійснення технологічного процесу в цілому. При проектуванні технології обробки певного матеріалу обирається інструмент, що відповідає властивостям даного матеріалу. Наприклад, у технології розкрою тканин обирається режим настилу та тип розкрійного обладнання залежно від товщини, щільності та інших властивостей тканини.

Для підвищення якості професійного навчання майбутніх закрійників теоретичне навчання вдало поєднується з практичною підготовкою. Аналізуючи навчальний процес у професійно-технічних навчальних закладах Полтавщини, де здійснюється підготовка робітників за професією “Закрійник”, чітко прослідковується реалізація принципу наступності у навчанні. Так, формування технологічних, матеріалознавчих та конструкторсько-технічних понять здійснюється передовсім на заняттях з циклу загально-професійної та професійно-теоретичної підготовки. Розклад 2-3 днів на тиждень повністю формується з навчальних предметів з цих теоретичних циклів. При чому третина занять проходить у формі лабораторно-практичних робіт. Інші дні тижня відводяться на виробниче навчання, що забезпечує формування практично-побутового апарату учнів та сприяє розвитку професійно-практичних навиків. Варто відзначити цей позитивний момент в організації навчального процесу у професійно-технічних навчальних закладах.

Формування технічних понять відіграє важливу роль у підготовці майбутніх закрійників. Успіх у формуванні технічних понять залежить від підготовки майбутніх абітурієнтів у загальноосвітніх навчальних закладах і, перш за все, на уроках трудового навчання. Подальший розвиток цих понять здійснюється під час навчання у професійно-технічних навчальних закладах.

Список використаної літератури

1. *Бабанский Ю. К.* Методы стимулирования учебной деятельности школьников / Ю. К. Бабанский // Сов. педагогика – 1980. – № 2. – С. 99–106.
2. *Борисенко І. В.* Наступність навчання в навчально-виховному комплексі “лицей-вуз” / І. В. Борисенко – Слов’янськ : ДДПУ, 2005. – 104 с.
3. *Данник Л. А.* Научно-методическое обеспечение измерения и оценки качества технических знаний в обучении / Л. А. Данник // Научные записки. – Тернопольский национальный педагогический университет. – 2007. – № 8. – С. 227–231.
4. Державний стандарт професійно-технічної освіти. Професія: 7435 “Закрійник” 4, 5, 6, 7 розрядів : ДСПТО 7435. ДВ. 18.20-2013. – [Чинний від 2013-07-05]. – К. : Видання офіційне, 2013. – 118 с.
5. *Руденко П. О.* Система технологій / П. О. Руденко, В. П. Романенко. – Чернігів : Чернігівські береги, 2004 – 144 с.
6. *Юлдашева Г. Г.* Некоторые аспекты принципа преемственности [Текст] / Г. Г. Юлдашева // Актуальные вопросы современной педагогики: материалы III Междунар. науч. конф. (г. Уфа, март 2013 г.). – Уфа : Лето, 2013. – С. 23–25.

Яна Дзюба

ВИКОРИСТАННЯ ЗДОБУТКІВ ПОЛІТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ “ТЕХНОЛОГІЇ”

Формування конкурентоспроможної особистості, яка здатна вирішувати нестандартні завдання і активно використовувати свої знання, вміння й навички в процесі трудової діяльності – головне завдання будь-якої освітньої установи. Ці завдання є ключовими і в освітній галузі “Технології”.

Освітня галузь “Технології” покликана допомогти учням загальноосвітньої школи оволодіти ґрунтовними знаннями про інформаційно-комунікаційні та інші засоби сучасного виробництва, закономірності техніко-технологічної й побутової діяльності. Згідно з “Державним стандартом базової і повної середньої освіти” в технологічному компоненті для основної школи виділяються такі основні змістові лінії галузі:

- проектування;
- технології і техніка;
- технічна та художня творчість;
- професійна орієнтація [1].